

Somaliska tvåspråkiga ordböcker i Norden: utbud och kvalitet

Morgan Nilsson

Institutionen för språk och litteraturer
Göteborgs universitet

NFL-symposiet, Lysebu
12 januari 2019

Tospråklige ordbokressurser for nyankomne innvandrere – utvikles de raskt nok, og holder de tilstrekkelig høy kvalitet?

Översikt

- Bakgrund
- Lexikografisk tradition
- Somaliska ordböcker i Norden
  - Regional variation i ordförrådet
  - Terminologi
- Utvecklingsbehov

Somaliskans storlek

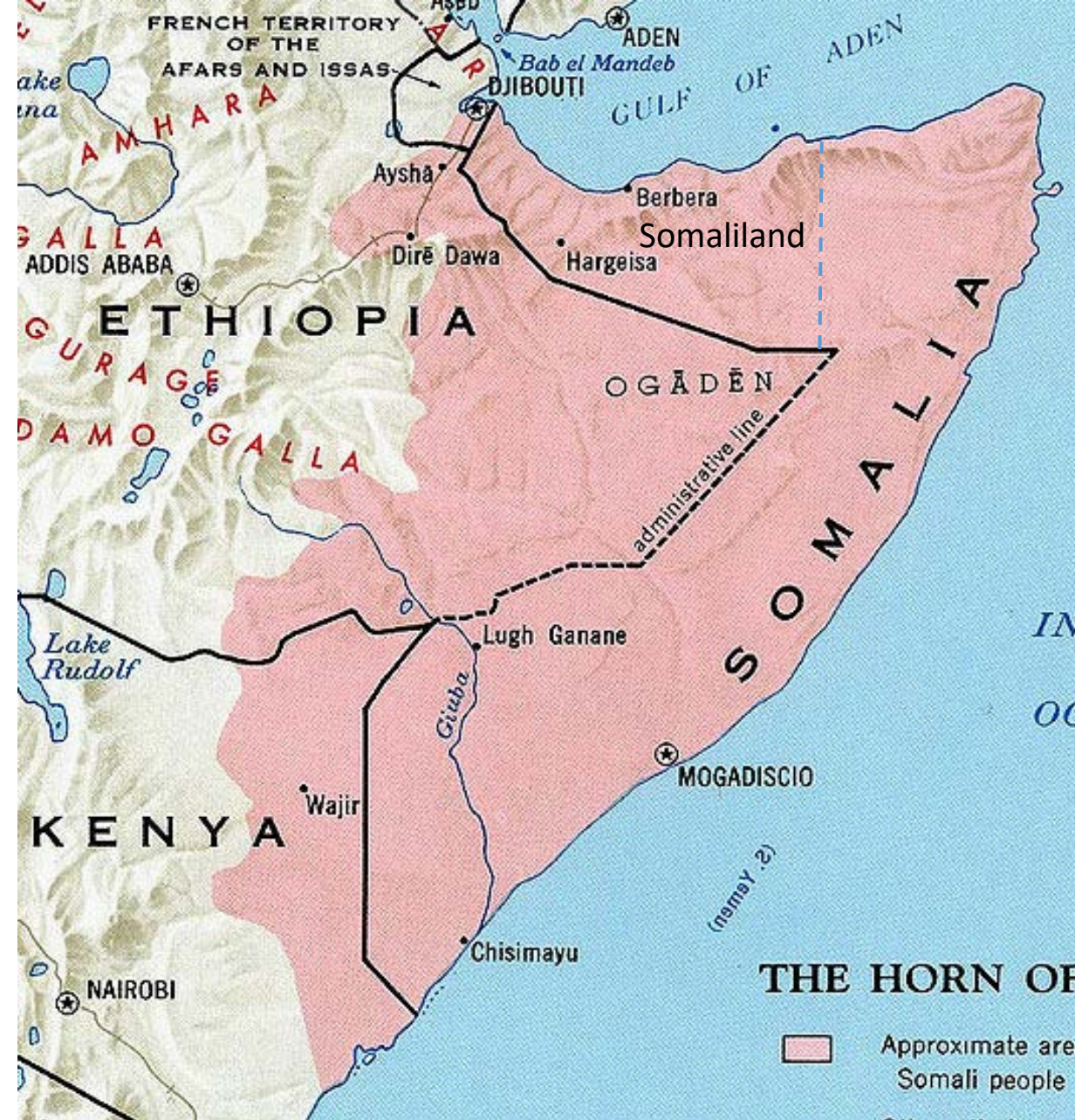
Somalia,
Somaliland,
Djibouti (sydost),
Etiopien (öster + Addis Abeba),
Kenya (öster + Nairobi)
+ många i övriga världen

Ytan är ungefär som Sverige,
Norge och Finland tillsammans.

c:a 25 miljoner talare.

9:e största språket i Afrika

c:a 70:e största i världen

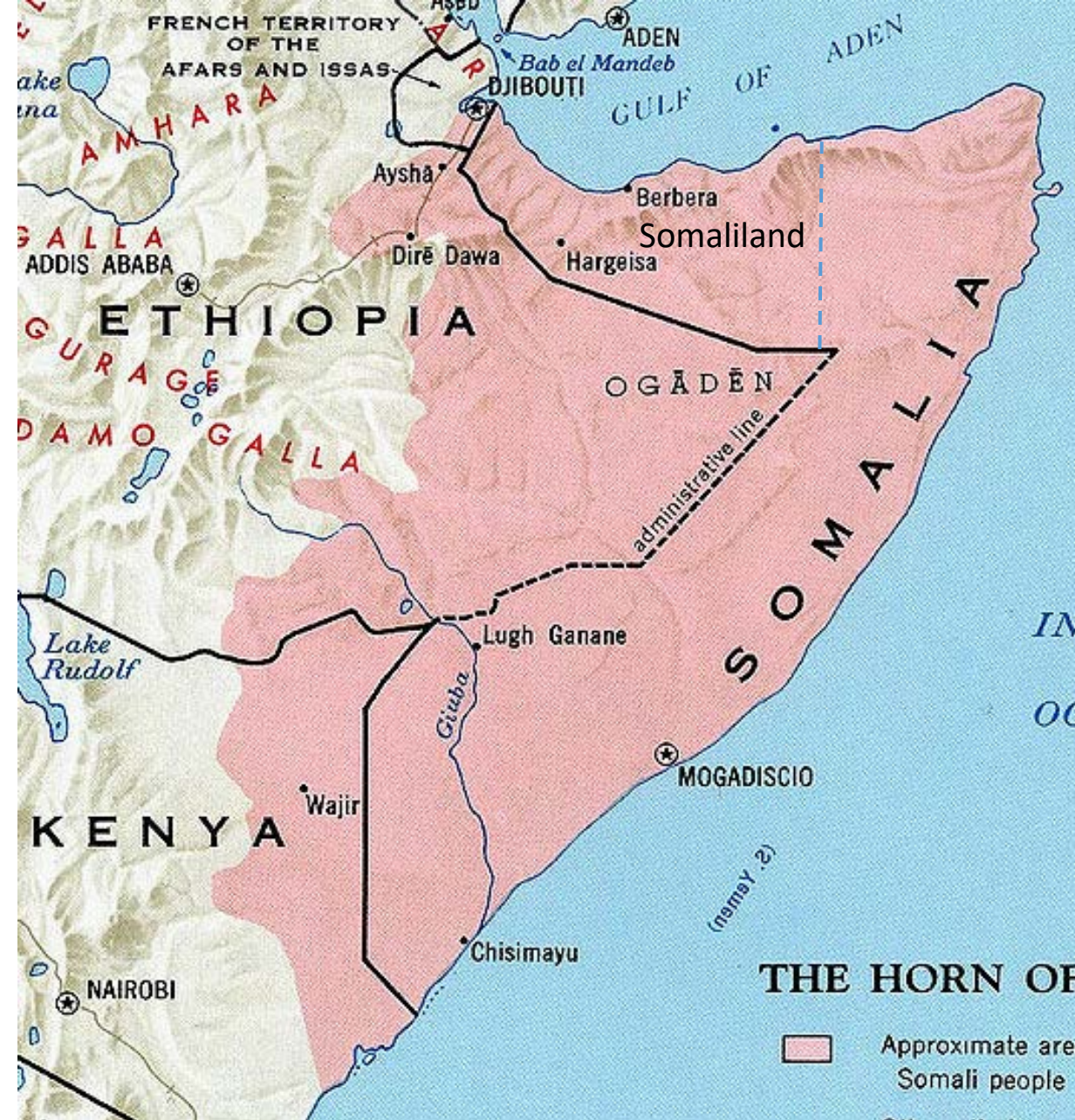
Somaliskans ställning

Somalia & Somaliland
officiellt språk

Etiopien
regionalt officiellt språk

Djibouti
talat språk
officiella: franska, arabiska

Kenya
talat språk
officiella: engelska, swahili

Hur många talar somaliska i Sverige?

Statistiska Centralbyrån: **drygt 100.000**

1% av befolkningen

c:a 66.000 födda i Somalia

c:a 35.000 födda i Sverige med en eller två föräldrar födda i Somalia

Skolverket: modersmål, läsåret 2017/18

Berättigade barn i grundskolans klass 1-9

2% av skolbarnen

c:a 21.000

näst störst efter arabiskan

Barn som deltar i modersmålsundervisning

c:a 16.000 (77%)

högst deltagande av alla språk

Somalisktalande i övriga Norden

Norge	0,8%	av befolkningen
Finland	0,4%	
Danmark	0,4%	

enligt uppgifter från ländernas statistikmyndigheter.

Lexikografisk tradition: äldre tid

1897 – 1964

- en handfull stora ordböcker från somaliska till engelska, tyska, italienska
- författade av européer
- ett par ganska sofistikerade

- ej skrivna med dagens standardortografi
- idag svårtillgängliga för de flesta somalier

Den första somaliska ordboken

London 1897

301 sidor

[Finns som PDF](#)

SOMALI-ENGLISH
AND
ENGLISH-SOMALI
DICTIONARY.

BY

REV. FR. EVANGELIST DE LARAJASSE,

MISS. APOST. ORD. SS. FRANCISCI CAP. PROVINCIÆ LUGDUNENSIS ALUMNUS.

LONDON:

KEGAN PAUL, TRENCH, TRÜBNER & CO., LTD.,
PATERNOSTER HOUSE, CHABING CROSS ROAD.

1897

♻

- ordklass
- genus hos subst.
- bestämd form
- pluralform
- verbs transitivitet
- exempel

jih, *m.n.*, a tree the bark of which is black.—**hi**.

jila', or **jilai'**, *m.n.*, fragility, brittleness.—**hi**.

jilai'san, *a.v.*, brittle, soft; **galas wa jilai'san**, glass is brittle; **ninkasi wa arab jilai'san yahai**, that man is eloquent, intelligent.

jilal, *m.n.*, dry season.—**ki**.

jilbad, *f.n.*, heavy silver necklace (for women).—**di**.

jilbis, *m.n.*, viper, adder.—**ki**, —**yo**.

jilib, or **jilab**, *m.n.*, hook (for fishing).—**ki**. This last word is used by some for the rope or string.

jimid, *m.n.*, meat, flesh.—**ki**.

jina', *m.n.*, big black ant (the stinking one).—**hi**, —**yo**.

jini, or **jimi**, *m.n.*, genius, demon.—**gi**.

jir, *v.i.* (used for the verb of existence, "be, live," and also as an auxiliary verb, and for the division of time into years, age;) **Adan jir**, or **Adan'iss ka jir**, live at Aden; **shalai aurba-jirai . . . .**, there was a camel yesterday; **hebelba Bulahar jogi jirai**, a certain man was living at Bulahar; **adigu imisad jirtai**, or **imisa jir ba tahai?** how old are you? **labatan jir ban ahai**, I am

Den första somalisk-tyska

*Südarabische Expedition.
Die Somali Sprache
Vol. II. Wörterbuch.*

Leo Reinisch

Wien 1902.

540 sidor.

[Finns som PDF](#)

DIE
S O M A L I - S P R A C H E

VON

LEO REINISCH

II

WÖRTERBUCH

WIEN

ALFRED HÖLDER

K. UND K. Hof- und UNIVERSITÄTS-BUCHHÄNDLER

1902

- betoning
- kognater i andra språk

Šalmād s. f. -*di* (vgl. كِبَات tapis, Dozy) unterlage, 1) teppich welcher dem pferde unter den sattel gelegt wird, *fáraska šalmād hōsta kōráha ú sār* lege dem pferd eine decke unter den sattel! — 2) gestoßener tabak, unter die zunge gelegt, als schutz gegen durst auf der wanderung, *anígu šalmād-bān áfki gášaday* ich steckte mir tabak in den mund.

Šalmán s. m. -*ki* plur. -*o* (cf. Bed. *šámila* und שלמה) ein wandteppich mit farbigen parallelen streifen 116, 19.

Šilin s. f. *šilín-ti* plur. *šilm-o*, -*á-ha*, -*í-hi*, -*ú-hu* (Ga. *zilmā*, Sa. 'Af. *kilím* id., cf. سلم mordere) die kamellaus, zecke.

Šilis adj. plur. *šilsilis* (cf. Sa. *kulás* id., كَلَر musculosus, crassus, كِنَاز carnosus, crassus) beleibt, fett, feist, *wān šilis*

189, 31; 269, 14. 21.

Šiláys s. m. fettleibigkeit; s. *šilis*.

Šám-o s. f. -*á-di* plur. -*óyin-ki* (A. 𐎧𐎠𐎢𐎡) feine abessinische toga.

Šáma' s. m. -*a* plur. -*yo* (Sa. *šám'e*, 'Af. *sám'i*, Bed. *šamá'*, شَمْع, Ti. 𐎧𐎠𐎢𐎡: G. 𐎧𐎠𐎢𐎡: Ty. 𐎧𐎠𐎢𐎡) das wachs, die wachskerze.

šamá'-la s. m. -*lī-hi* leuchter, kerzenständer.

Šámbel s. m. wüstenhund; s. *jámbel*.

Šímbir s. f. *šimbír-ti* plur. -*o* (Ga. *zímbirā*, Südga. *šímbirō*, Sa. 'Af. *kimbirō*, Ti. im Samhar 𐎧𐎠𐎢𐎡: plur. 𐎧𐎠𐎢𐎡: id., cf. צַפּוֹר, צַפּוֹר, צַפּוֹר) der vogel, allgemeine bezeichnung für kleinere vögel wie *had* für große vögel; *šímbiro* (5, 14) vögel, *šimbiráha 'írku* (68, 13) die vögel des himmels; s. a. 5, 20.

Den sista av de gamla

R. C. Abraham

London 1964

257 sidor

SOMALI-ENGLISH DICTIONARY

by

Major R. C. Abraham, M.A., D.Litt. (Oxford)

Brassey Scholar of Balliol College. Degree of Honour (Arabic), British India. Formerly Examiner in Persian, Northwest Frontier Province. Examiner in African Languages to Universities of Oxford, Cambridge, London, Edinburgh. Leverhulme Research Fellow. 1956 Exchange Visiting Professor to Atlanta University. 1956 U.S. Government Fulbright Award. 1953-1958 Bursary Holder, University of Ibadan, Nigeria. Late Lecturer in the Languages of Ethiopia, Somali and Hamitic Philology, School of Oriental and African Studies. Formerly, Anthropological Officer and Government Linguist, Government of Nigeria.

15425

UNIVERSITY OF LONDON PRESS LTD

BARAS 1. b̄arás (baráskii) 'leprosy'. 2. b̄arás bù -u qaba 'he has leprosy'. 3. n̄n̄ b̄arás qabán 'a leper'. B̄aray y BAR IV.

BARAYYA A.1 b̄arayya (C.2) 'to teach'. 2. w̄añan bùu na b̄aray 'he taught us this'. B.1 b̄arānayya (C.21) 'to learn'. 2. w̄āy-nnu ís b̄arānayya 'we're getting to know each other'. 3. ísága b̄ān b̄ar-tay 'I weighed him up'.

B.1 b̄arásho (barashád-ii)=b̄arad(-kii) 'the learning something'. 2. w̄añ̄ b̄arásho (w̄añ̄ b̄arashádii)=w̄añ̄ b̄arad(-kii) 'a lesson'. 3. w̄añ̄ b̄arashádii -s̄ii bùu s̄ii b̄adíyyey 'he's far advanced in his studies'.

C. b̄arn̄in (barn̄intii)=b̄arn̄in (barn̄inkii) 'the teaching'. D. b̄are (bar̄inii) PL b̄aréyyáal (bar̄oosíná) 'teacher'.

yya (C.34c) 'he's rescuing me' (=b̄ad̄baadinayya). B.1 b̄ári(-kii) 'safety' (=salaamad). 2 * b̄ári b̄āy ra -baann̄ 'they desire safety'. 3. cf. b̄aríyyayya : b̄aryayya.

b̄arinn̄ay y b̄aríyyayya. b̄arín̄nayya (C.21) 'to slip, slide, slip' x m̄ark̄u b̄arín̄day, bùu ís q̄ab-tay 'when he slipped, he regained his balance' (=s̄imb̄ar̄ar̄ih̄ánayya-s̄ib̄q̄ánayya).

BARIS :- b̄ar̄is (bar̄iskii)=b̄ar̄id (bar̄idkii) A. 'rice'. B. y 'aj̄imayya.

BARIYYAYYA I y b̄aryayya : b̄e-ríyyayya.

BARIYYAYYA :- b̄aríyyayya (C.16) 'to push with the shoulder' x 1. s̄if̄im̄ádde bùu b̄aríyyayya 'he's pushing the boat along with his shoulder' (cf. r̄if̄āy-yya). 2. w̄du í b̄aríyyay-ya 'he's barging me with his shoulder'.

roortii) 1. 'woman's lamentation'. 2. 'lamentation over a death' (done by wo-man). 3. b̄aróorta w̄il-ikayya b̄ān ku j̄ira 'shen̄é-sha w̄ilikayya b̄ān ku j̄ira' 'I am lamenting the death of my son' (said by woman).

b̄ar̄os̄b̄ y BAR I.B.

BARQINAYYA A (C.34) 'to graze sheep etc. in the early morning'. B b̄arq̄o (barq̄ádii) x 1. b̄arq̄áda hóre bùu yim-ii 'he came round breakfast-time'. 2. b̄arq̄á kulul (=f̄iḡáin kulul) b̄ān im̄ii 'I came between 10 and 11 a.m.'. 3. b̄arq̄áda dab̄ádeeda bùu yim̄ii 'he came at about 11 a.m.'. C. b̄arq̄in (barq̄intii) 'act of grazing animals in early morning'.

b̄arq̄o y b̄arq̄inayya B.

***SARRO** - b̄ar̄ro (b̄ar̄rádii) PL b̄ar̄róyin(-kii) 'pumpkin' (=úbbo) : cf. BARO.

BARROSIN A. b̄ar̄roos̄in (barro-os̄inkii) PL b̄ar̄roos̄im̄ó (barroos̄im̄ádii) 'anchor'. B.

Den nya lexikografiska eran från 1969

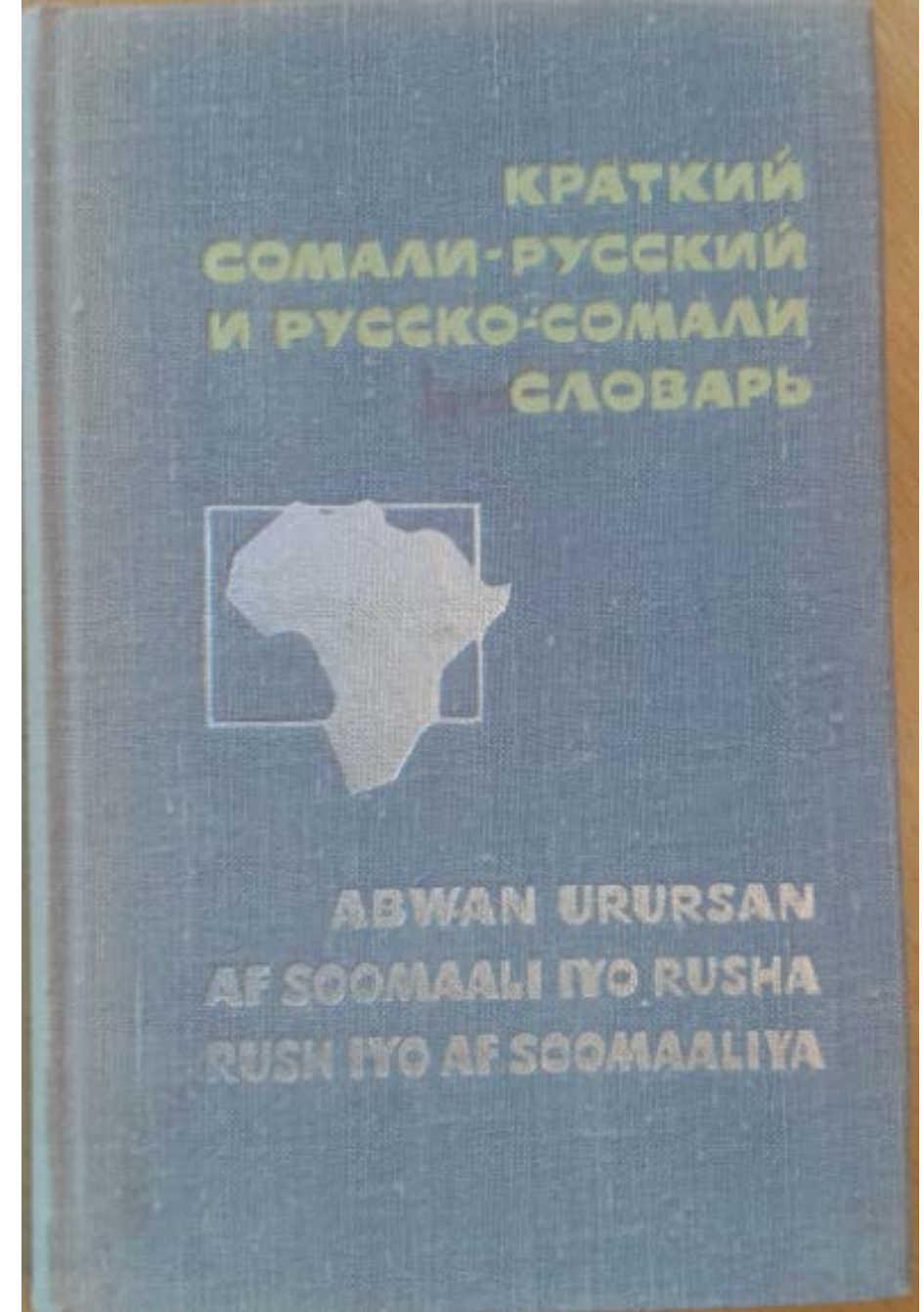
- Ortografin standardiserades från mitten av 60-talet
- Officiellt språk i Somalia 21 jan 1973
- Hittills 5 enspråkiga ordböcker
- sannolikt över 100 tvåspråkiga ordböcker, även en rad appar
- ordboksförfattarna oftast självlärda
- mest enkla ordböcker (ordlistor)
- ofta stor mängd fel (många små och en del större)
- ingen korpusbaserad ordbok
- först publika korpusen i november 2015

Första ordboken med dagens ortografi

D. I. Stepanjenko &
Mohamed Haji Osman
Moskva 1969

319 sid.

[Finns som PDF](#)

Officiellt språk 1973

Regeringsbeslut 1972

Infört som myndighetsspråk i januari 1973

Successivt införande som skolspråk
i den takt läroböcker kunde produceras.

1978 fanns läroböcker t.o.m. gymnasienivå i alla ämnen.

Första enspråkig ordboken

Yaasiin C. Keenadiid (red.)

Mogadishu 1976

[Finns som PDF](#)

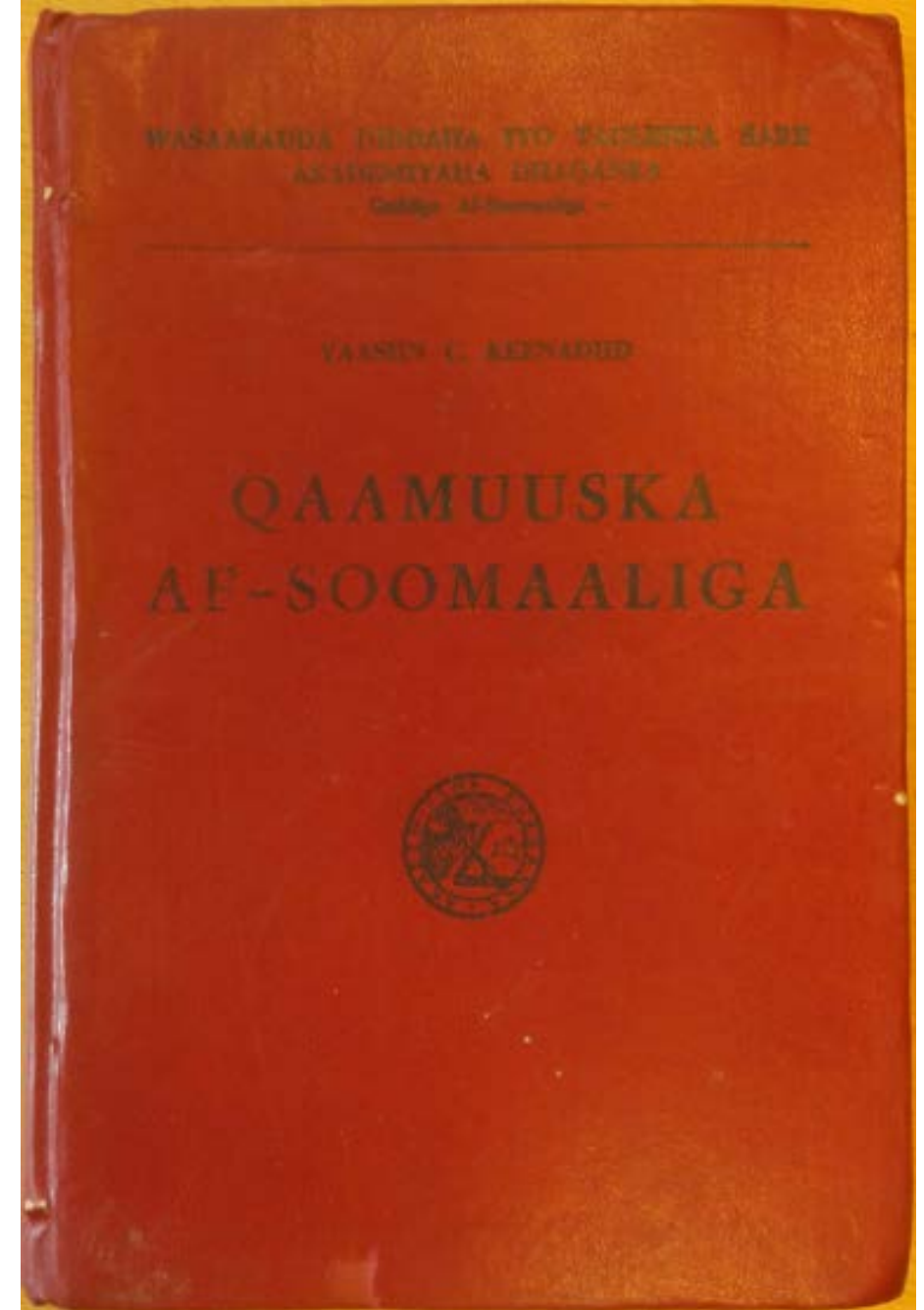

Bild 18

Korjooge (-ha) — Kan ama kuwa dusha cidaha ama colka ka ilaaliya.

Korjoogeyn (-ta) — Dusha ka ilaalin.

Korme (-ha) — Faraska qoorqabka ah oo fardaha loo hayo.

Kormeer (-ka) — Xoolo ama maamul kale oo hadba laga soo korwareego oo la eego bal waxay ku sugan yihiin ama u baahan yihiin.

KUB

Korsad (-ka) — Korsasho.

Korsasho (-da) — Dad ama xoolo (badanaa yaryar) dhaqaalaysasho.

Korsocod (-ka) — Korfuul; rubisaar.

Kortag (-ga) — Suuli; musqul.

Kortegid (-da) — Suuli aadid; saxaro fogeyn.

Kow (-da) — 1. Lanbar midnimo iyo qaybsanaan la'aan sheega haya; keli. 2. Lanbarka waxtirinta laga bilaabo, oo labada ka horreeya; mid; hal (1) (ama «koow»).

Kowaad (-ka) — Wax is dabasocda ama xiriira ama qoodeyna haya, kan ugu horreeya; kan kowda ah; 1d (ama «koowaad»).

Kowkabin (-ta) — Kow iyo labo dhihid; tirin.

Koxdin (-ta) — Xiddig naafaha ku jirta; waxay u dhexaysaa majin

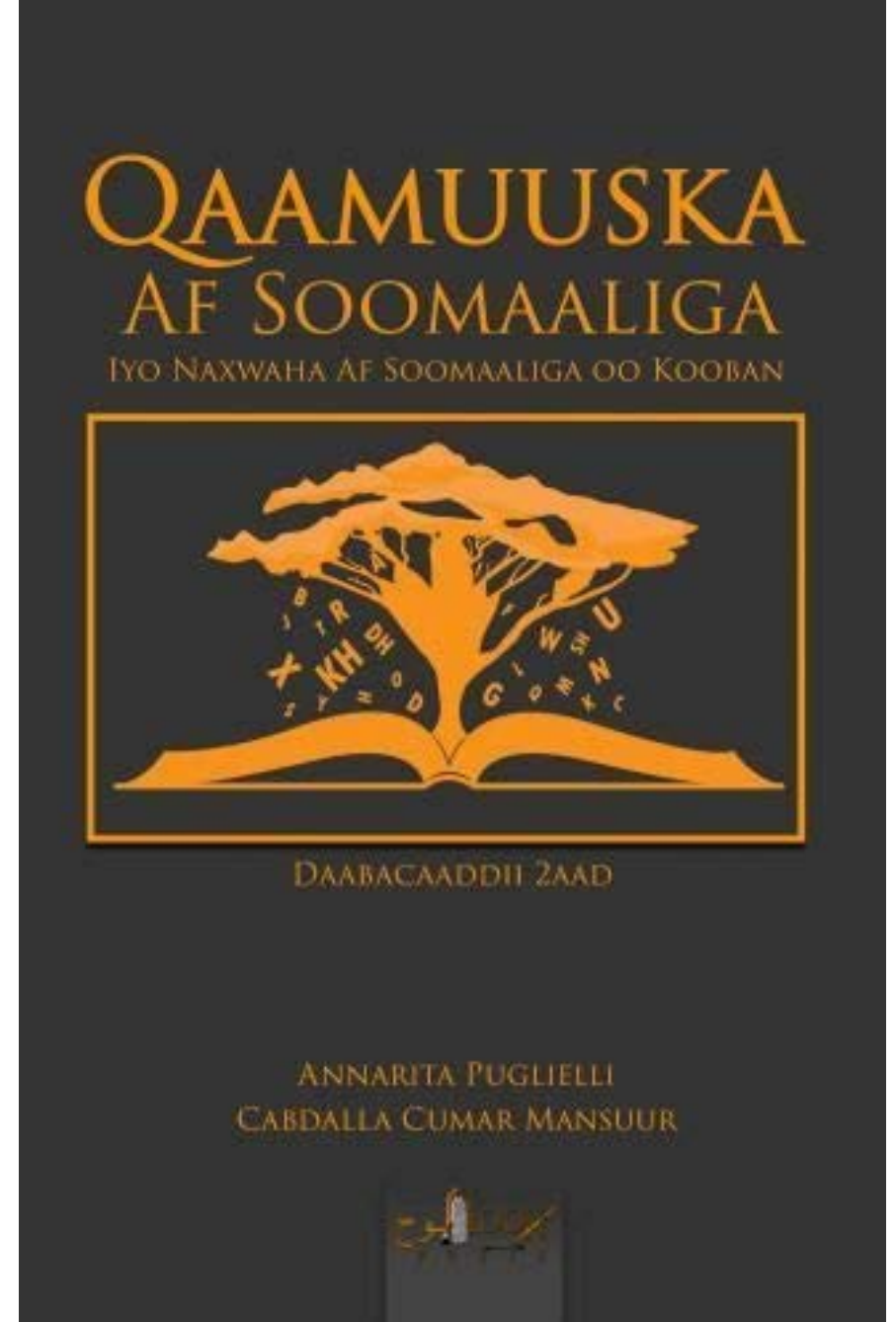
Dagens mest spridda enspråkiga ordbok

Abdalla Mansuur & Annarita Puglielli (red.)

Rom: Roma Tre Press 2012

Leicester: Looh Press 2017, 971 s.

[Finns som PDF](#)

den mest vetenskapligt utformade

- genus vid subst.
- transitivitet
- konjugationsnr.
- böjning
- synonymer
- ”partikelverb”

inte

- flerordsuttryck
- exempel

koromosoomb *m.l* (-myo, *m.dh*) (*baay.*) Dhisme dun oo kale ah oo laga helo bu'da unugyada dhirta iyo naflayda . Koromosoomyadu waxay ka koobanyihiin koromatiin, waxaanay qaadaan hiddo-sidaha, kaasoo suga astaamaha noolaha.

koromosoomb-jinsi *m.l* (-myo ..., *m.dh*) (*baay.*) Korokosoomyada xukuma xaya-waanka dhalanayaa lab iyo dhedig midka uu noqonayo. Waxay ku leeyihiin bu'da hal sinji lammaane koromosoomb oo isku kaan ah.

koron *m.l* (-ommo, *m.dh*) Rati la dhufaanay. *ld* koran.

koronkor¹ *m.l* Sabuul meseggo oo iniinihiisu caanacaano yihiin oo aan weli bislaan

koronkor² *m.dh* Mesego la kariyay, iyadoo aan la shiidin; cambuulo.

koronkoraysad *m.l* *ld* koronkoraysasho.

koronkoraysasho *m.f.dh* *eeg* koronkorayso. *ld* koronkoraysad, koronkoraysi.

koronkoraysi *m.l* *ld* koronkoraysasho.

koronkorayso *f.g3* (-stay, -satay) 1. Badar karsamaya qaar gurasho. 2. Badar koron-kor

kortegid

korow *m.l* Jaadadka daanyeerka mid ka mid ah oo yaryar aadna u fudfudud; kore.

korran *f.mg4* (-naa, -nayd) Wax la koriyey ahaansho.

korraanaan *m.f.dh* *eeg* korran. *ld* korra-naansho.

korraanaansho *m.lldh* *ld* korraanaan.

korrayn *m.f.dh* *eeg* korree.

korree *f.mg2* (-reeyay, -raysay) Meel sare ku sugnaan.

korriimo *m.dh* *ld* korniimo.

korriin *m.l* *ld* korniimo.

korsaar¹ *m.l* 1. Wax la iibinayo faa'iidada laga helo. 2. Dhinacdhaw.

korsaar² *m.l* 1. Sahay yar oo awirta rarkeeda dheeraad ku ah. 2. Raar aqalka miyiga dhalada laga saaro; dhalo-saar. 3. K. ah: sidiq.

korsaar³ *f.g/mg*. 1 (-ray, -rtay) 1. (*f.g*) Wax, wax kale ka kor marin. 2. (*f.mg*) U k.: badeeco iwm faa'iido saarid.

korsaan *f.mg4* (-rnaa, -rnayd) Wax, wax kale dushiisa yaalla ahaansho.

korsaarid *m.f.dh* *eeg* korsaar².

Ordböcker från somaliska till nordiska språk

- 1992. *Qaamuus Soomaali-Iswiidish. Somalisk-Svenska.*
Abdigani M. Soyán. Sunne. 202 s. 8.000 ord.
- 2018. *Kort somalisk-svensk ordlista.*
Morgan Nilsson. Göteborg. 174 s. 8.100 ord.
- 1996. *Somalisk-dansk ordbog. Qaamuus Soomaali-Deenish.*
Ali Ahmed Nuur. Nuur Konsulent Service. 266 s. 7.600 ord.
- 2017. *Somali-suomi sanakirja.*
Farah Arale. Espoo: Tarka Kustannus. 146 s.

Ordböcker från svenska till somaliska

- 1991. *Svensk-somalisk ordlista. Qaamuuska Afka Iswiidhishka-Soomaaliga*. Mohamed Musse Hassan. Angered. 243 s.
- 1997. *Buug'ereyeed Iswiidhish Soomaali. Svensk-somalisk ordbok*. Mohamed M. Hassan. Angered: Abille. 451 s.
- 1998. *Svensk-somaliskt lexikon. Qaamuuska Iswidhishka iyo Soomaaliga*. Sahardid Mahamoud Badil. Stockholm: Författares bokmaskin. 397 s.
- 2006. *Svensk-somaliskt lexikon. Qaamuuska Iswidhishka iyo Soomaaliga*. Sahardid Mahmoud Badil & Mohammed Sh. Hassan. Stockholm: Institutet för språk och folkminnen. 1140 s. 28.500 ord.
< http://lexin.nada.kth.se/lexin/#searchinfo=both,swe_som,; >
Sökbar i båda riktningarna, men inte i alla fält.

Ordböcker från danska till somaliska

- 1993, 1997. *Dansk-somalisk ordbog. Qaamuus Deenish-Soomaali*. Ali Ahmed Nuur. Nuur Konsulent Service. 2:a uppl. 344 s.
- 1996, 1997. *Dansk-somalisk ordbog. Qaamuus deenish-soomaali*. Xersi Faarax Xayir. Somalisk bøger. 2:a uppl. 290 s.
- 1998, 2002, ??, 2013, 2015. *Dansk-somali ordbog. Qaamuus deenish-soomaali*. Abdulahi Mukhtar Hussein & Mohamed Abdulahi A. «Macaani» & Mohamed Hassan Elmi. Herning: Special-pædagogisk forlag. 5:e uppl. 460 s. 16.000 uppslagsord.

Ordböcker från norska till somaliska

- 1997, 2000, 2003, 2008. *Norsk-somali ordbok med somali-norsk register.*
Cismaan Cabdi Guuleed. Ås: elexi.no. 4:e uppl. 491 s. 14.700 ord.
- 2005. *Lexin: bokmål-somali-bokmål / nynorsk-somali-nynorsk.*
Övers. Osman Gulled. Oslo: Utdanningsdirektoratet. 11.000 ord.
< <http://lexin.udir.no/> >
Sökbar i båda riktningarna och i alla fält, även de engelska.
- 2007, 2017. *Norsk-somalisk illustrert ordbok.* Övers.
Osman Gulled. Oslo: Utdanningsdirektoratet. 2:a uppl. 537 s. 11.000 ord.

Ordböcker från finska till somaliska

- 1999. *Suomi-somali sanakirja*. Mika Zinger & Anna-Maija Aquilera Calderon & Warsame Mohamed Axmed. Helsinki: Somalian community in Finland. 143 s.
- 2017. *Suomi-somali sanakirja*. Farah Arale. Espoo: Tarka. 244 s.
- [2018]. *Suomi-somali-sanakirja [A-T]*. Övers. Liban Ali Hersi & Abdi Awil Musse. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. 24.630 uppslagsord.
< <http://kaino.kotus.fi/somali/?p=main> >
Sökbarheten helt begränsad till de finska uppslagsorden.

Undersökta ordböcker

- *Svensk-somaliskt lexikon. Qaamuuska Iswidhishka iyo Soomaaliga.*
2006. 28.500 ord. < <http://lexin.nada.kth.se/> > 2 milj. sökn./mån.
- *Dansk-somali ordbog. Qaamuus deenish-soomaali.*
2013. 4:e uppl. 460 s. 16.000 ord.
- *Lexin: bokmål-somali-bokmål / nynorsk-somali-nynorsk.*
2005. 11.000 ord. < <http://lexin.udir.no/> >
- *Norsk-somali ordbok med somali-norsk register.*
2008. 4:e uppl. 491 s. 14.700 ord.
- *Suomi-somali-sanakirja [A-T].*
[2018]. 24.630 ord. < <http://kaino.kotus.fi/somali/> >

Undersökta aspekter av ordböckerna

Två aspekter som ofta lyfts fram av modersmåslärare i somaliska:

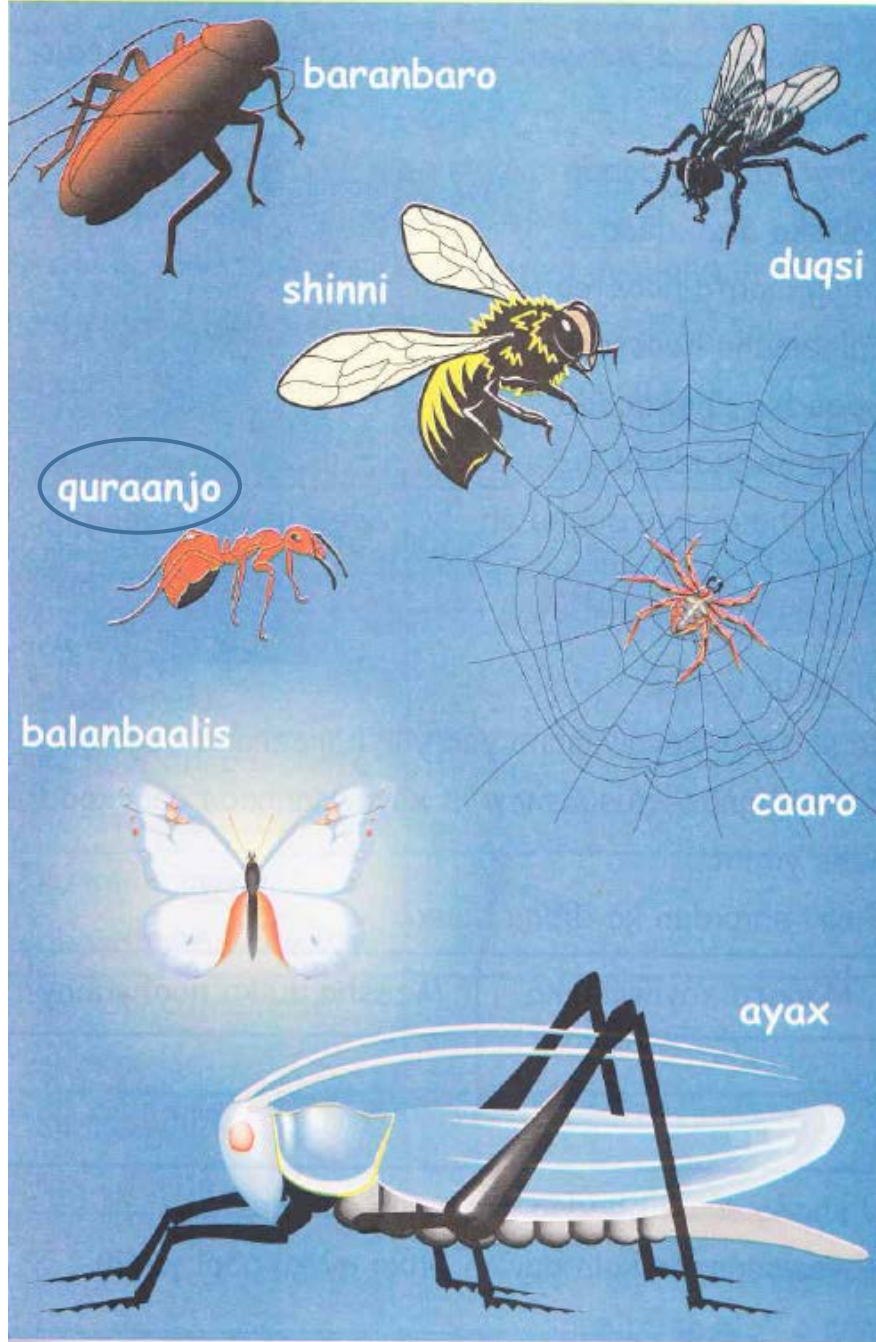
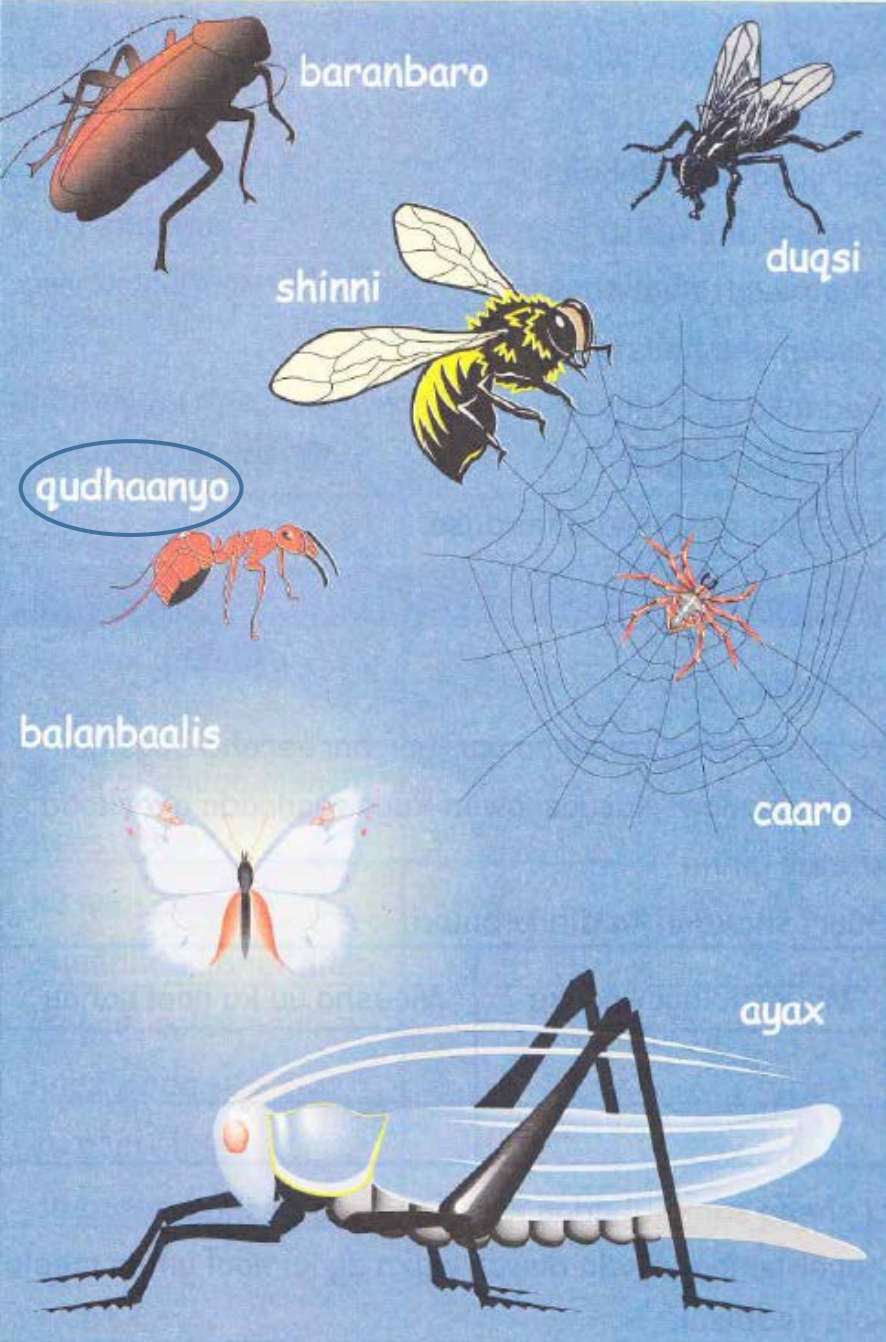
- Beaktande av regional variation i somaliskans ordförråd
  - Hantering av grundläggande terminologi inom skolämnen
- + Akribi och användarvänlighet i största allmänhet

Regional variation i somaliskan

Mycket små skillnader i ljudsystem, formsystem, satsbyggnad.

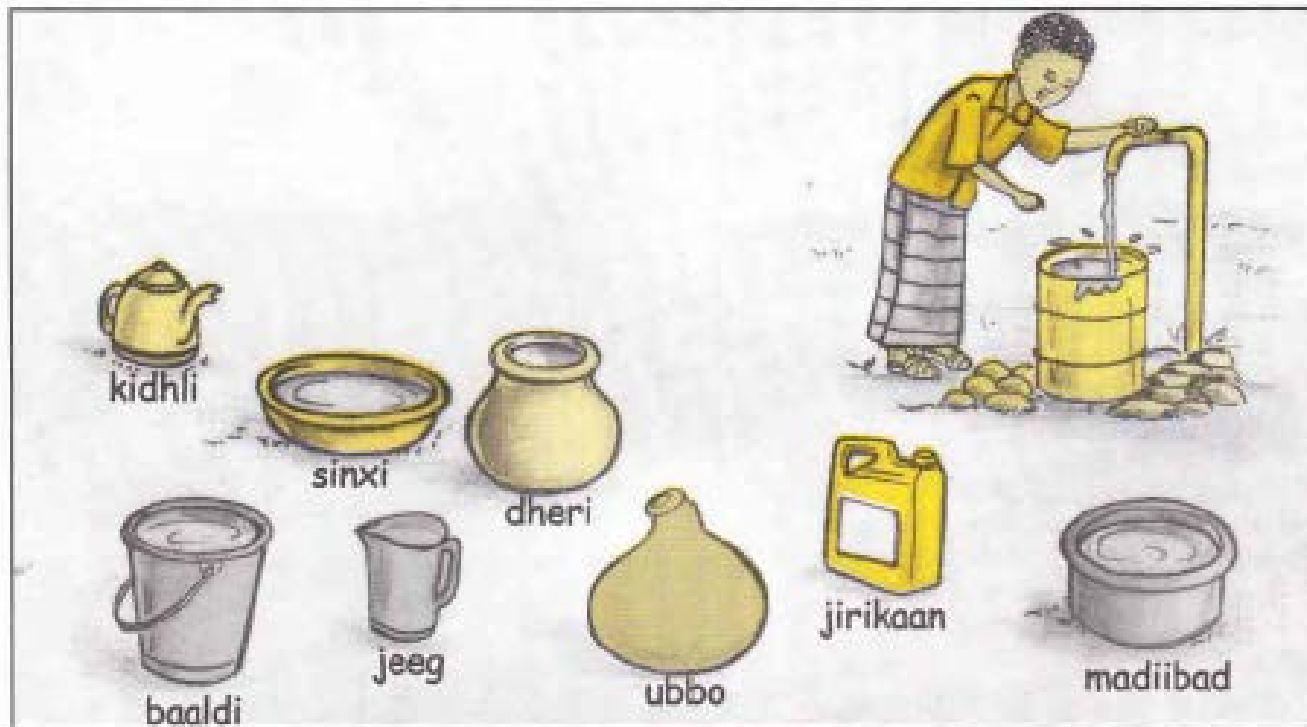
Större skillnader i ordförrådet.

- Favoriseras nordliga eller sydliga synonymer och former?
- Hur ofta ges två alternativa ekvivalenter?
- Hur presenteras de i förhållande till varandra?
ordningsföljd, bruk av parenteser...

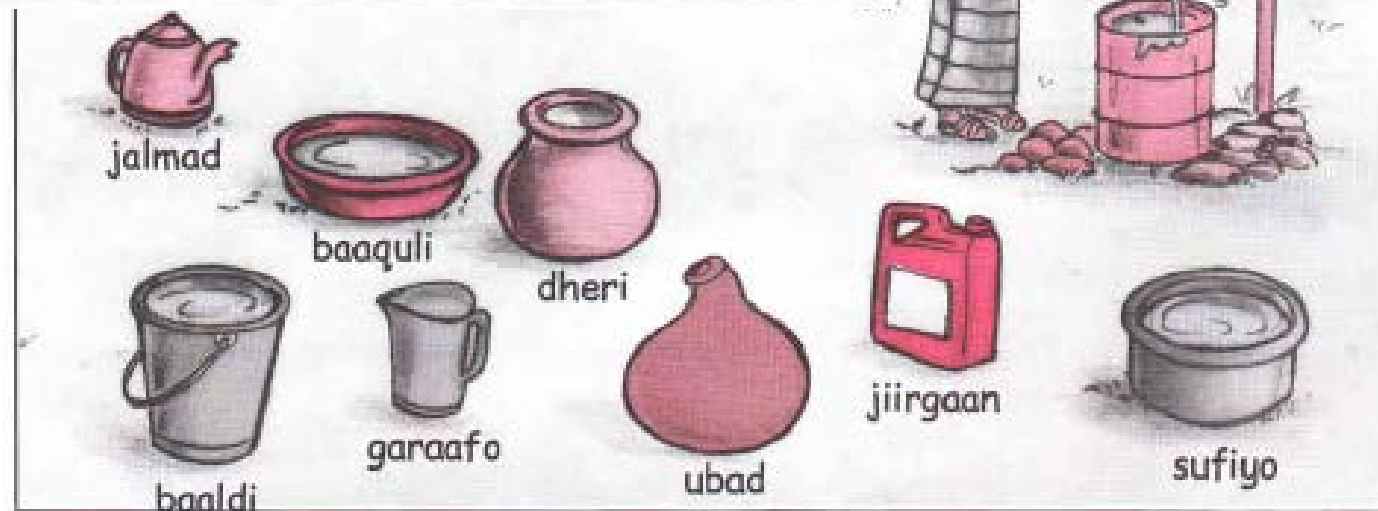

ur NO, åk 2 (2001: 23),
Hargeysa resp. Mogadishu

- väldigt lite regional variation i stora segment av ordförrådet
- fonologisk skillnad mellan dh [d] (traditionellt i norr) r (traditionellt i söder) komplicerad distribution jfr. sj-ljudet i svenskan

ur Matte, åk 2 (2001: 126)
Hargeysa
resp.
Mogadishu

41 undersökta uppslagsord

apa, ape, abe, apina; **banan**, banaani; **bil**, auto; **bröd**, brød, leipä; **dörr**, dør, ovi; **fisk**, kala;
fladdermus, flaggermus, flagermus, lepakko; **flicka**, jente, pige, tyttö; **fråga**, spørsmål, spørsmål,
kysymys; **fönster**, vindu, vindue, ikkuna; **grön**, grønn, grøn, vihreä; **gul**, keltainen; **handduk**, håndkle,
håndklæde, pyyheliina; **hungrig**, sulten, nälkäinen; **hus**, talo; **hyena**, hyene, hyæne, hyeena;
halva/hälft, halvpart, halvdel, puolikas; **här**, her, tässä/täällä; **igelkott**, pinnsvin, pindsvin, siili;
katt, kat, kissa; **kanna**, kjele, kedel, kahvipannu; **kniv**, veitsi; **kyckling**, kylling, kana; **kök**, kjøkken,
køkken, keittiö; **melon**, vannmelon, meloni; **mjöl**, mel, jauho; **morot**, gulrot, gulerod, porkkana;
näsduk, lommetørkle, tørklæde, nenäliina; **tisdag**, tirsdag, tiistai; **pojke**, gutt, dreng, poika;
räv, rev, ræv, kettu; **röd**, rød, punainen; **salt**, suola; **skjorta**, skjorte, paita; **skugga**, skygge, varjo;
smuts, skitt, skidt, lika; **svar**, vastaus; **titta**, kikke, kigge, katsoa; **törstig**, tørst, tørstig, janoinen;
väg, vei, vej, tie; **ägg**, egg, æg, muna

Det enda ord där **alla** lyckats bra

morot [²m'o:ro:t] LYSSNA subst.
(morot, moroten, morötter)
en gulröd rotfrukt
(bildligt "stimulans, lockbete")
dabacase, karooto ("sarbeeb ahaanna waa "kicin")

porkkana¹² substantiivi **KS**

1. *Daucus carota subsp. sativus*
dabacase, karooto

Bokmål	oppslagsord	gulrot
		/gulro:t /
		substantiv
Engelsk		carrot
		noun
Somali		dabacase ("kaarooto")
		magac

tryckta

- DK: **gulerod** *sub.* -en, -rødder, -rødderne – karooto (dabacasse)
- NO: **gulrot, -a** *sb* dabacase; kaarooto

En huvudekvivalent (en inom parentes)

e-ordböcker

- SE 8 ord
- NO 2 ord
- FI 0

tryckta

- DK 4 ord
- NO 0

fladder|mus [²fl¹ad:ermu:s] LYSSNA subst.
(fladder|mus, fladdermusen, fladdermöss, fladdermössen)
litet flygande däggdjur av ordningen Chiroptera
fiidmeer (kibilli)

lepakko ^{4*A} substantiivi **KS**

Chiroptera

fiidmeer, kibilli

Endast en ekvivalent

e-ordböcker

- SE 14 ord
- NO 30 ord
- FI 7 ord

tryckta

- DK 18 ord
- NO 8 ord

banan [ban'a:n] LYSSNA subst.
(banan, bananen, bananer)
en gul böjd tropisk frukt
muus

banaani⁶ substantiivi **KS**

Musa Paradisiaca

moos, muus

Ordet saknas helt i ordboken

e-ordböcker

- SE 0
- NO 6 ord: halvpart, hyene, skygge, spørsmål, skitt, tørst
- FI 1 ord: hyeena (+ 4 då ordboken inte omfattar U-Ö)

tryckta

- DK 1 ord: hyæne
- NO 0

Småfel i ordboken

e-ordb.   stavning   form

- SE   3
- NO   3
- FI   2

tryckta

- DK   5   2
- NO   4

kök [tjö:k] LYSSNA subst.
(kök, köket, kök, köken)
rum där man lagar mat
madbakh, kijo

rätt: jiko

tiistai¹⁸ substantiivi **KS**
talaado, salaasa

rätt: Talaado, Salaasa

Summering: regionalt ordförråd

	antal ekvivalenter				småfel
	2+	1 (1)	1	0	
e-ordböcker					
• SE	19	8	14		2
• NO	3	2	30	6	2
• FI (-4)	29		7	1	1
tryckta					
• DK	18	4	18	1	6
• NO	33		8		3

Favoriseras någon region?

e-ordböcker

- SE   norr
- NO   söder
- FI   **neutral**   (ekvivalenterna presenteras alfabetiskt)

tryckta

- DK   söder
- NO   söder

Terminologi

- ”LEXIN-ordbøkene er laget spesielt for minoritetsspråklige elever i grunnopplæringen. Oppslagsordene er valgt ut spesielt for denne målgruppen. I tillegg til hverdagslige ord finner du ord og uttrykk som er nyttige å kunne når man bor i Norge.” <<http://lexin.udir.no/>>

Fördomar om termer i somaliskan

- Somaliskan är ett så ungt språk att det ännu inte finns någon etablerad terminologi.
- Även om det finns en del termer så kan man inte använda dem för nästan ingen känner till dem.

Skolböcker

- I Somalia producerades massor av skolböcker mellan 1971 och 1976 (varav vissa kom i nya, helt omarbetade utgåvor under 1980-talet): somaliska (åk 1-8), litteratur (4-12), matematik (1-12), samhällskunskap (1-12), hälsa (1-5), naturkunskap (1-8), historia (2-12), geografi (2-12), biologi (9-12), kemi (9-12), fysik (9-12)
- 2001 kom en helt ny serie skolböcker i samarbete med UNICEF/UNESCO: somaliska (1-8), matematik (1-8), naturkunskap (1-8), samhällskunskap (1-8).
- Den tredje upplagan av dessa kom 2016 i Somaliland och 2018 i Somalia. Nu har dessa böcker **utvecklats till två helt olika serier.**
- Mellan 2011 och 2016 kom motsvarande, **helt annorlunda böcker i Etiopien.**
- **Terminologin är så gott som helt enhetlig över tid och rum!!**

Undersökning av termer för 73 begrepp

Baserat på ett urval centrala begrepp i somaliska skolböcker för klass 3.

- **Naturkunskap:** björn, skalbagge, reptil/kräddjur, däggdjur, groddjur/amfibie, gälar, fena, ryggrad, ryggradslös, sinne, hörsel, syn, känsel, lukt, smak, känselspröt/antenn, förstoringsglas, mikroskop, kompass, Europa, Medelhavet, ekvator, meridian/längdgrad, breddgrad, klimat, fast form, flytande form/vätska, gas, magnet, fotosyntes, klorofyll, grundämne, koldioxid
- **Matematik:** addition, term, addend, summa, subtraktion, minuend, subtrahend, differens, multiplikation, multiplikand, multiplikator, faktor, produkt, division, dividend, divisor, kvot, bråk, täljare, nämnare, ekvation, area, cylinder, kon, kub, kvadrat, ellips/oval, passare, rektangel, romb, rätvinklig, triangel/trekant, fyrkant
- **Språk:** adjektiv, plural/flertal, pronomen, singular/ental, substantiv, verb, preposition

Undersökta kategorier

- **Finns begreppet?**
Finns ologiska luckor?
- **Formalia:**
finns markör?
finns ekvivalent?
finns förklaring?
finns felaktigheter: stavfel, formfel, strukturefel etc.?
- **Fakta:**
ekvivalent: fullgod, oprecis, felaktig
förklaring: fullgod, oprecis, felaktig

Begreppet saknas helt i ordboken

e-ordböcker

- SE 13: groddjur, Europa, Medelhavet, kon, fast form, fotosyntes, dividend, divisor, addend, minuend, subtrahend, multiplikand, multiplikator
- NO 37: amfibium, ryggrad, virvelløs, sans, hørsel, syn, føle(sans), smak, forstørrelsesglass, mikroskop, ekvator, lengdegrad, kjegle, passer, rombe, rettvinklet, faststoff, væske, gass, magnet, fotosyntese, klorofyll, karbondioksid, kvotient, addend, sum, minuend, subtrahend, multiplikand, multiplikator, faktor, produkt, brøk, teller, pronomen, substantiv, preposisjon
- FI 3: sammakkoeläin (groddjur), selkärangaton (ryggradslös), neljäkäs (romb)
(+ 9 då ordboken inte omfattar U-Ö)

tryckta

- DK 22: amfibium, hvirvelløse dyr, følehorn, breddekreds/-grad, passer, rektangel, rombe, fast stof, fotosyntese, klorofyl, kuldioxid/carbondioxid, dividend, divisor, addition, addend, subtraktion, minuend, subtrahend, multiplikand, multiplikator, faktor, nævner
- NO 21: amfibium, finne, følehorn, forstørrelsesglass, kjegle, passer, rombe, rettvinklet, fotosyntese, klorofyll, karbondioksid, dividend, divisor, kvotient, ledd, addend, minuend, subtrahend, multiplikand, multiplikator, likning

Ologiska luckor

finns

finns inte

e-ordböcker

- SE

- NO

- FI

breddegrad

pluraali

lengdegrad/meridian

singulaari

tryckta

- DK

længdegrad
division, multiplikation
tæller

breddegrad/breddekreds
addition, subtraktion
nævner

- NO

Bra artiklar för termer

- markör för ämnesområde
- ekvivalent
- förklaring

- ofta saknas markör

klorofylli ⁵ substantiivi **KS**

kasv., kem. cagaariye

**cagaariyuhu waa molikiyuul orgaanig ah oo suuraggeliya
fotoosintasiska dhirta**

kompass [kåmp'as:] LYSSNA subst.

(kompass, kompassen, kompasser)

instrument som visar väderstrecken

jiheeye (qalab yar oo tusa xagga jihadu kaa xigto)

Mindre information

- ibland ges ingen ekvivalent

Bokmål	oppslagsord	ellipse
		/elipse /
		substantiv
Engelsk		ellipse
		noun
Somali		wax qaab ukun leh
		magac
Bokmål	bøyning	[ellipsen ellipser ellipsene]
Bokmål	forklaring	en figur med oval form
Engelsk		a regular oval

'något som har formen av ett ägg'
'substantiv'

- ofta ges ingen förklaring

cylinder [syl'in:der] LYSSNA subst.
(cylinder, cylindern, cylindrar)
jämntjockt rör, hög hatt
dhululubo

Andra formella brister

- stavning
- morfologi
- artikelns utformning, t.ex. ekvivalent efter förklaring

ekvation [ekvasj'o:n] LYSSNA subst.
(ekvation, ekvationen, ekvationer)
uttryck där två matematiska storheter likställs
(även bildligt)
isleeg ("xitaa sarbeeb ahaan ayaa loo isticmaalaa")

ska vara: **isle'eg**

- DK:

bjørn *sub.* -en, -e, -ene - Xayawaan dhogor leh oo ku nool dhalalka qabow (madax kuti)

'Djur med päls som lever i kalla länder (björn)'

Summering av formalia

har

e-ordb.	markör	förklaring	ekvivalent	andra brister
• SE (60)	0%	67%	88%	12%
• NO (36)	3%	22%	87%	3%
• FI (61)	48%	41%	98%	0%

tryckta

• DK (51)	16%	31%	92%	25%
• NO (52)	23%	29%	98%	2%

Annat homonymt begrepp

Om ordboken hade tillämpat markörer hade sådana fall blivit tydligare.

NO ordbok:

produkt -et *sb.* waxyaalaha la soo saaro

'saker som man tillverkar'

Oprecis ekvivalent

Bokmål	oppslagsord	bjørn
		/bjø:rn /
		substantiv
Engelsk		bear
		noun
Somali		oorso
		magac
Bokmål	bøyning	[bjørn en bjørner bjørnene]
Bokmål	forklaring	pattedyret Ursus med brun pels
Engelsk		the mammal Ursus having brown fur

björn [bjö:r_n] LYSSNA subst.
(björn, björnen, björnar)
däggdjuret Ursus
buti, madaxkuti (dad-qalato)

karhu¹ *substantiivi* **KS**

Ursus
madaxkuti

oorso, buti är regionala (ganska lokala) ord,
madaxkuti är standard och används i skolböckerna.

Felaktig ekvivalent

passare [²p'as:are] LYSSNA subst.
(passare, passaren, passare, passarna)
ett instrument för cirkelritning
jiheeye

'kompass'

Buy Metal Drawing Compass...

Oprecis förklaring

gälar [ʔ'ä:lar] LYSSNA subst.
(fiskars) andningsorgan
Användning: plural

waafyo (meesha kalluunku ka neefsado)

'plats som fiskar andas på'

Bokmål oppslagsord **gjelle**

/jele /

substantiv

Engelsk **gills**

noun

Somali

waafyo ("unugga neefsiga ee kalluunka")

magac

Bokmål bøyning **[gjellen** (el gjella) gjeller gjellene]

Bokmål forklaring pusteorgan hos bl a fisk

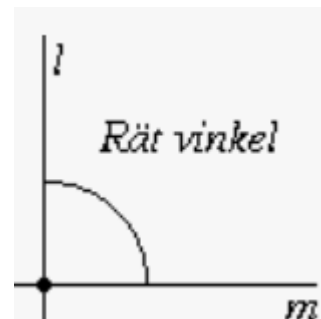
Engelsk a respiratory organ in fishes etc.

'cell för andning hos fisk'

- DK: **gælle** *sub.* -n, -r, -rne - **daloolka kaluunka ka neefsado**

'hålet som fiskar andas med'

Felaktig förklaring

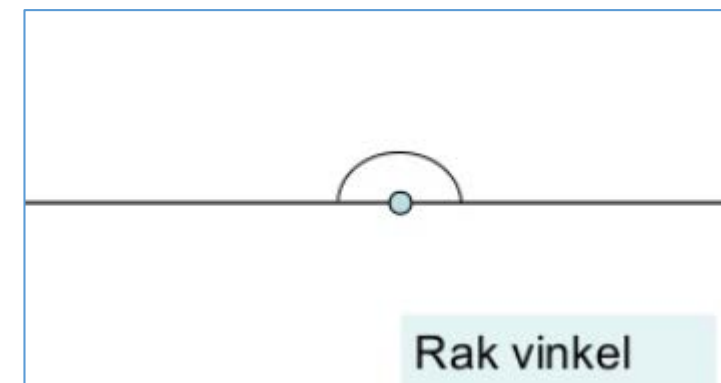

kvadrat [kvadr'a:t] LYSSNA subst.
(kvadrat, kvadraten, kvadrater)
fyrkant med räta vinklar
afargees, labajibbaarane (afargees xaglo toosan)

'fyrkant med raka vinklar'

Bokmål	oppslagsord	kvadrat
		/kvadra:t /
		substantiv
Engelsk		square
		noun
Somali		afargees barbarroole ah
		magac

'fyrkant som är ett parallelogram'

Summering av faktainnehåll

	annat	ekvivalent		förklaring	
e-ordb.	begrepp	oprecis	fel	oprecis	fel
• SE (60)	5%	15%	5%	8%	3%
• NO (36)	6%	8%	3%	14%	0
• FI (61)	2%	8%	2%	0	0
tryckta					
• DK (51)	6%	33%	14%	14%	2%
• NO (52)	6%	19%	2%	4%	0

Användarvänlighet

- SE, NO Lexin mindre läsvänlig layout
- Båda visar alltid svensk/norsk förklaring och böjning
- NO Lexin visar alltid engelsk ekvivalent och förklaring

banan [ban'a:n] LYSSNA subst.
(banan, bananen, bananer)
en gul böjd tropisk frukt
muus

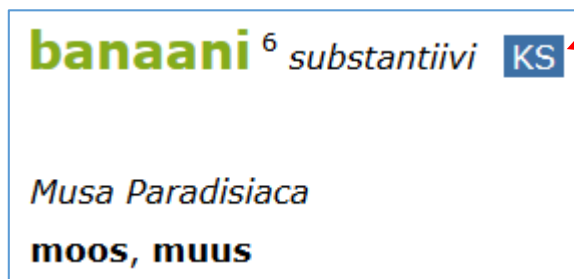
banaani⁶ substantiivi **KS**

Musa Paradisiaca
moos, muus

Bokmål	oppslagsord	banan
		/bana:n /
		substantiv
Engelsk		banana
		noun
Somali		moos
		magac
Bokmål	bøyning	[banan en bananer bananene]
Bokmål	forklaring	(frukt fra) den (sub)tropiske planten Musa sapientum
Engelsk		(fruit from) the (sub) tropical plant Musa sapientum

Användarvänlighet

FI har enklare, mera läsvänlig layout med knapp för visning av förklaring, böjning

banaani⁶ substantiivi **KS**

Musa Paradisiaca

moos, muus

Användarvänlighet

FI har enklare, mera läsvänlig layout med knapp för visning av förklaring, böjning

banaani⁶ substantiivi **KS**

Musa Paradisiaca
moos, muus

banaani⁶ eräs trooppinen viljelykasvi; sen pitkulainen keltainen hedelmä.

yks. nom. banaani
yks. gen. banaanin
yks. part. banaania
yks. ill. banaaniin
mon. nom. banaanit
mon. gen. banaanien, banaaneiden, banaaneitten
mon. part. banaaneja, banaaneita
mon. ill. banaaneihin

Sammanfattning

- Den finska ordboken är noggrannast, har det bredaste ordförrådet, den högsta kvaliteten på innehållet och tydligast layout
- Norska Lexin är minst, innehåller få termer och ger sällan regionala synonymer
- Den privatutgivna norska ordboken är påtagligt mer innehållsrik
- Svenska Lexin innehåller störst andel "slarvfel"
- Den danska har störst andel faktafel

Utvecklingsbehov

- Svenska Lexin behöver granskas/bearbetas och utökas en del
- Norska Lexin behöver utökas kraftigt
- Särskilt fokus på skolordförråd
- **Korpusbaserad** somalisk-svensk(-nordisk) ordbok som grundarbete för bättre ordböcker i motsatt riktning.
- Som bas behövs en omfattande korpus (med bl.a. **skolböcker** och annan facklitteratur för att få grepp om tillämpad terminologi)

4 somaliska korpusar varav 3 publika

• Somali Corpus	2016 Hargeysa	3 milj. token
• Korp	2015 Göteborg	19 milj. token
• Somali Web Corpus ¹	2017 Brno/Oslo/Addis Abeba	80 milj. token
• An Crúbadán ^{1, 2}	Saint Louis (USA)	25 milj. token

¹ Endast webb-texter.

² Ej publik korpus, endast publik frekvenslista.

Önskvärd crowdsourcing

- Geografisk distribution av regionalt ordförråd
– enkäter på Facebook riktade till allmänheten
- Termer – enkäter i något mera sluten form riktad till fackfolk
– fältarbete vid t.ex. universitet inom respektive ämne enligt SIL International's [Rapid Word Collection Methodology](#)